

nem kell látónak lenni ahhoz, hogy a tipográfiaiailag is egymásba szövődő álom- és valóságdarabokban észrevegyük a tér tágitásának másik alternatíváját, illetve a „szállásnak”, az „elhívásnak” újabb indítékát: „álom feszül mindenünnen / ég a rejtjelem”; „álmaink hívások szelik át / a nyomukban kelt kavarban / egymás mellé kerülhetnek / eladdig tagolatlanok”.

Mócsai Gergely kötete a kortárs lírában is szokatlanul újszerű komplexitással kezeli a különféle poétikai eszközöket, miközben a nyelv roncsolásával, ele(me)i tagolásával vagy éppen tagolatlanságával olyan mélységekig hatol, ahol a teljes napfogyatkozás (*totál e klípsz*) ránk boruló vaksötétségében mégis minden begyűjthető, s amely az olvasó számára is gazdag játékkeret kínál. „Van város / mi pusztán attól lesz / hogy ép / arra tart az ember”.

SZALAI ZSOLT

(Ráció Kiadó, Budapest, 2005,
48 oldal, 1000 Ft)

POLLÁGH PÉTER:

Fogalom

Pilinszky kontra Pollágh. Nem az epigonság hangja szól, sokkal inkább az alázat konstruálja a kötetet. Úgy mondani a hasonlót, hogy a ha-

sonló a másban rejlik. „A keresztről is csak *érettünk* / szólott le, lassan nyíló, / tisztító szavakkal: / »A tehetőség önmagát álmódó, / nekrofil vár. / Ölj magadnak formát, / tanítvány!«” (*Mester*). Négy ciklusba rendezett szövegkorpusz (*Új mondattan, Fázós nyelv, Haza, Fogalom-kórház*), intertextuális játéktér, összetett hang, bonyolult (de nem zavaros!) szövegek.

„Nem mondat a mondat” – hangzik a Pilinszky-idézet (*Költemény*) a háttérben, halkán, ám annál hangsúlyosabban. Egyetlen átfogó tematika szervezi a kötetet: a mondat. Nem öncélú stílusbravúr ez, hanem hűsbavágó poétika, amely a nyelv elsőbbségének, teljes abszolutizálásának igazát állítja. „Az élet utánozza a művészetet” tételének (Oscar Wilde) bámulatos kiforgatása, csak hogy itt a művészet fogalma transzponálódik át (függesztődik fel?): nincs művészet, nincs élet, csak mondat van, vagyis van művészet és élet, de csakis a mondat igazán belül. „A mondat történik. / Csak a mondat történik, / csak a mondat igazán. / Az egyéb egzisztencia / csak lóláb, / lassan történő pokol, / büntető lóláb” (*A mondat*).

Kétosztatú szerkezet működik a kötetben: egy – a versekből felépített – mondattan és egy átfogó idézetrendszer. Az idézetek (túlzott?) használata (Barthes, Kertész, Pilinszky, Sartre, Wittgenstein, Proust – hogy csak néhányat említsek) di-

rekt játék; nem csupán értelmezői horizont, amely koherens rendszert alkot a versekkel, hanem ironikus hang is, a folyamatos értelmezési kényszerre emlékeztető gesztus. Ezáltal az idézet egyszerre jelentésteremtő egysége és kritikája is a kötetnek – azonban közel sem autoriális pozícióban. Nem a mondó személy válik lényegessé (a kánon megkérdőjelezése?), hanem csupán az az állítás,

amit a mondata megtesz. Az igaz (hasonlóan a hamishoz) a mondatban létezik: „A hatalomra került beszéd / mutatja magán / mi is a nyomorék... / Raklapnyi itt a beszéd. / Beszéd van, nem mondat: / óránként raklapnyi beszéd. / *Parasztszolvencia* és *alsó értés*: / ez a beszéd, ez a beszéd! / *Pokolértelmű* itt a mondat: / hisz beszéd van, nem mondat, Pedig haza csak ott van, / ahol – mondat van.” (*Haza* 4.) A morál gyökere maga a mondat, egyszerre az érényes és az erkölccstelen lakóhelye.

A kortárs magyar irodalom ismerős állítása: nem az a fontos, hogy a mondat mit ír le, hanem hogy van-e a valóságnak olyan eleme, amit a mondat leír. Valóság és mondat viszonya tételeződik itt, ez az a nyelvi tapasztalat, amely a pollághi lírának is alapvető eleme. A mondat itt nem csupán grammatika, hanem keletkeztörténet, az Én támasza, az eszté-

tikum (és etikum) alapkategóriája („mondatba mártottan szép”). Nem pusztán közvetítő, hanem önálló entitás. „1. A valódi Olymposon / fogalmak ülnék. / 2. Ideációba kerülni annyi, / mint Olymposra jutni. 3. »Nem tudhatom, hogy másnak / e tájék mit jelent...«” Önreflexív líra, amely önnön szövegiségéről beszél, s egyúttal próbára is teszi önmagát: az új mondattan ismeretében megállja-e helyét az a szöveg, amely magát a mondattant leírja. „Szó nem tör csontot – mondja Mikszáth. De!” (Esterházy Péter). Szükségképpen ez a tétje a kötetnek. Másképp nem mondat a mondat.

KOVÁCS PÉTER

(JAK – L'Harmattan Kiadó, Budapest,
2005, 88 oldal, 1200 Ft)

KRUSOVSZKY DÉNES:

Összes nevem

Krusovszky Dénes első kötete sikeres túlélési gyakorlat egy kasztrációs övezetben. A fiatal líra kollektív gégemetszésben él, a gonosz „apák” kivágták az ember torkából a fogalmakat. A fiatal költői nyelv vagy új, megélhető szubsztanciákat teremt, vagy a nyelvi kasztráció tudatában